

Pandémia ohrozila absolventov

UPLATNENIE

Problémom na pracovnom trhu nie je len prepúšťanie, ale aj nízky počet nových pracovných miest.

Neistota na trhoch obmedzuje spotrebné návyky osôb, čo vedie k poklesu produkcie. Ak zamestnávateľ produkuje menej, potrebuje aj menej zamestnancov. Napriek tomu hlavným dôvodom poklesu zamestnanosti v roku 2020 nebolo výrazné prepúšťanie. Podpora zo strany štátu zachránila množstvo pracovných miest, ktoré si zamestnávateľa ponechávajú, aj keď týchto zamestnancov v súčasnosti „nepotrebuje“. Počet zaniknutých pracovných miest sa tak výrazne nevymyká vývojovým tendenciám predchádzajúcich rokov.

Problémom nie je prepúšťanie, ale nízky počet nových pracovných miest. Nové pracovné príležitosti vznikali najpomalšie za posledných desať rokov. To je ten hlavný rozdiel. Kým prepustení zamestnanci majú v čase expanzie na výber z množstva nových pracovných príležitostí a dokážu sa rýchlo zaradiť späť do pracovného procesu, v roku 2020 to bolo obmedzené. Najhoršie sú však na tom tí, ktorí žiadnu prácu pred vypuknutím pandémie nemali. Sem patria aj absolventi, ktorí na svoje uplatnenie potrebujú práve nové pracovné miesta.

Prvé dva roky sú najdôležitejšie

Počas prvých dvoch rokov od ukončenia štúdia rastie počet zamestnaných absolventov každý

mesiac. Ide o kľúčové „aklimatizačné“ obdobie, keď začínajú vnímať prácu ako dôležitú súčasť svojich životov a hľadajú si prvé uplatnenie. Počas tohto obdobia klesá podiel nezamestnaných absolventov až na úroveň päť percent pri stredoškôlkoch a trochu pri vysokoškôlkoch. Na týchto úrovniach sa následne drží dlhodobo. Ide o takzvanú prirodzenú mieru nezamestnanosti.

Platilo to teda aspoň pri absolventoch, ktorí ukončili štúdium pred rokom 2018. Pri absolventoch v období 2018 až 2020 však bolo toto adaptačné obdobie prerušené pandémiou koronavírusu, čo môže mať negatívny vplyv nielen na ich súčasné uplatnenie, ale aj na celý kariérny život a ďalší potenciál pre ekonomiku.

Nezamestnanosť stredoškolských absolventov 2019 stihla do príchodu pandémie klesnúť len na úroveň 14 percent a v máji roku 2020 už bola na 20 percentách. To znamená, že aj množstvo absolventov stredných škôl z roku 2019 si nestihlo nájsť svoje prvé zamestnanie. Vysokoškôlci sa dostali v miere nezamestnanosti na úroveň sedem percent, čo je výrazne bližšie k ich prirodzenej miere ako pri stredoškôlkoch. Avšak v oboch prípadoch sa ďalší prirodzený pokles nezamestnanosti zastavil.

Marec a apríl 2020 boli vôbec prvými mesiacmi za uplynulých päť rokov, keď poklesla úroveň zamestnanosti absolventov. Pri stredoškolských v roku 2018 poklesla úroveň zamestnanosti o 2,5 percenta. Pri absolventoch v roku 2019 to bolo 4,2 percenta. Čím majú totiž absolventi kratší adaptačný čas na trhu práce, tým sú zraniteľnejší voči ekonomickým šokom. Zamestnanosť klesala aj pri „čerstvých“ vysokoškolských absolventoch, avšak

Uplatnenie vysokoškôlkov je stabilnejšie aj v časech ekonomických šokov.

SNÍMKA: DREAMSTIME

približne len na úrovni do 0,3 percenta mesačne.

Stabilnejší vysokoškôlci

Uplatnenie vysokoškolských absolventov je tak stabilnejšie aj v časech ekonomických šokov. Je to však logické, čím vyššiu špecializáciu si vyžaduje konkrétne pracovné miesto, tým náročnejšie je túto pozíciu obsadiť v čase regenerácie ekonomiky. Kým u zamestnávateľov bude prevládať viera v rýchlu regeneráciu ekonomiky, budú svoje stravu alebo nákup študijných pomôcok,“ objasňuje riaditeľ fondu. Podľa neho aktuálna situácia určite ovplyvnila aj rozhodovanie študentov a ich rodičov o zadlžovaní, bez ohľadu na výhodnosť a benefity študentskej pôžičky z fondu. K čiastočnému pokle-

čím kratšie boli absolventi na trhu práce do vypuknutia pandé-

Počas prvých dvoch rokov od ukončenia štúdia rastie počet zamestnaných absolventov každý mesiac.

mie, tým väčší vplyv na nich mala. V najhoršom postavení sú však absolventi končiaci počas pandémie.

Hrozí stratená generácia

V roku 2020 prišlo na trh práce približne 45-tisíc absolventov stredných a vysokých škôl, ktorí nepokračovali v štúdiu. Na vyhodnotenie vplyvu pandémie na ich kariérnu cestu si budeme musieť ešte počkať minimálne do polovice tohto roka, môžeme však očakávať, že práve táto kohorta to bude mať najťažšie.

Je kľúčové udržať týchto absolventov v „prevádzkovej teplote“ v tomto pre nich náročnom období. Ak totiž pretrvávajú v nezamestnanosti celé obdobie, až kým sa znova naštartuje ekonomika, stratia množstvo svojich vedomostí a zručností a predovšetkým nezískajú potrebné pracovné návy-

ky. Následne, keď sa negatívna situácia na trhoch stabilizuje, na trh práce už budú prichádzať ďalší absolventi, ktorých budú zamestnávateľa preferovať pred nezamestnanými „pandémiovými absolventmi“. Veľká časť kohorty absolventov 2020 a určitá časť absolventov roku 2019 sa tak môže stať „stratenou generáciou“ s nízkou perspektívou do budúcnosti.

Štát by mal v tejto oblasti zasiahnuť a vytvoriť pracovné príležitosti pre týchto absolventov bez ohľadu na to, či tieto pracovné sily v súčasnosti potrebuje, alebo nie. Z dlhodobého hľadiska môže byť takáto investícia prospešná, pretože štát získava perspektívne pracovné sily na obdobie, keď ich bude potrebovať, a výrazne zníži riziko zaradenia týchto absolventov do „tvrdého jadra“ dlhodobého nezamestnaných.

Ivan Láska, TREXIMA Bratislava

FINANCIE

Študenti aj pedagógovia môžu získať vyššie pôžičky

Bratislava – Fond na podporu vzdelávania vznikol v roku 2013 s cieľom rozšíriť dostupnosť vysokoškolského vzdelania tak, aby ho mohol získať čo najväčší počet mladých ľudí. Ide najmä o tých, ktorí by si z ekonomických dôvodov štúdium nemohli dovoliť. Za uplynulé roky pomohol nielen tisíckam študentov, ale aj pedagógov. „Chceme, aby študenti nevnímali pôžičku len ako záväzok, ale skôr ako príležitosť získať kvalitné vzdelanie, vytvoriť si lepšiu budúcnosť, možnosť naštartovať podnikanie alebo ako nástroj na prekonanie nepriaznivého životného obdobia,“ hovorí Pavol Kučmáš, riaditeľ Fondu na podporu vzdelávania. Výšku pôžičky by podľa neho chceli udržať minimálne na úrovni štyritisíc eur, prípadne ju v budúcnosti zvýšiť. „V súvislosti s dosahmi pandémie chceme presadiť novelu zákona o fonde, ktorá by mu dovolila flexibilnejšie reagovať na zmeny alebo nečakané udalosti, čím by sa mohla pôžička pre študentov stať dostupnejšou v čase, keď ju študent reálne potrebuje,“ dodáva.

Zmeny v študentských pôžičkách

V akademickom roku 2020/2021 došlo v podmienkach poskytovate-

nia financií študentom k viacerým pozitívnym zmenám. Mladí ľudia na prvom a druhom stupni vysokoškolského štúdia mohli získať maximálnu výšku úveru vo výške až štyritisíc eur, čo bolo o 500 eur viac ako v uplynulom období. Pre študentov tretieho stupňa sa pôžička zvýšila o tisíc eur, konkrétne na sedemtisíc.

Ďalšou zásadnou zmenou bola úprava a zjednodušenie podmienok, ktoré musí spĺňať ručiteľ, keďže každá pôžička pre študentov musí byť zabezpečená formou ručenia tretej osoby. „V dvoch termínoch na predkladanie žiadostí sa v akademickom roku 2020/2021 o pôžičku uchádzalo 1 064 študentov. Z nich bolo schválených 982 žiadostí v celkovej sume 3 657 400 eur. Zaznamenali sme zvýšenie priemernej požadovanej sumy pôžičky, predstavovala 3 722 eur,“ vyčíslil Pavol Kučmáš. Hlavným dôvodom, prečo niektoré žiadosti neboli schválené, sú chyby, ktorých sa pri vyplňaní dokumentu dopúšťajú žiadatelia alebo študijné oddelenia.

Očakávalo sa však, že fond bude môcť finančne podporiť viac ako dvetisíc študentov. „Predpokladáme, že pokles počtu predložených žiadostí priamo súvisí so situáciou spôsobenou pandémiou

koronavírusu SARS-CoV-2. Prechod na dištančnú formu vzdelávania spôsobil, že väčšina študentov nepotrebovala dodatočné finančné zdroje na pokrytie základných výdavkov súvisiacich so štúdiom, napríklad na bývanie, stravu alebo nákup študijných pomôcok,“ objasňuje riaditeľ fondu. Podľa neho aktuálna situácia určite ovplyvnila aj rozhodovanie študentov a ich rodičov o zadlžovaní, bez ohľadu na výhodnosť a benefity študentskej pôžičky z fondu. K čiastočnému pokle-

su žiadostí mohla prispieť aj možnosť získať stabilizačnú pôžičku z fondu, ktorá je určená výhradne pre študentov bakalárskeho študijného programu ošetrovateľstvo v dennej forme štúdia v tomto odbore. Túto možnosť majú študenti od akademického roku 2018/2019.

Pôžičky pre študentov sa počas štúdia neuročia ani nesplácajú. V platobnej disciplíne dlžníkov fond síce nezaznamenal väčšie zmeny, ale v prípade potreby a na základe žiadosti dlžníka umožňoval odklady splátok z do-

vodu negatívnych finančných dosahov pandémie.

Výhodné pôžičky pre pedagógov

„Pôžičky pre pedagógov z Fondu na podporu vzdelávania sú veľmi obľúbené a iba vďaka zvyšovaniu finančných prostriedkov je možné v súčasnosti uspokojiť všetkých žiadateľov,“ tvrdí Pavol Kučmáš s tým, že úver môže byť jednému učiteľovi v rámci kalendárneho roka poskytnutý len raz, pričom maximálna výška je 15-tisíc eur. Môže však o pôžičku žiadať opakovane, až do maximálnej súhrnnej výšky 30-tisíc eur. V prípade, ak pedagóg žiada o úver do tritisíc eur, je poskytnutý bez ručiteľa, a pôžička do 10-tisíc eur je poskytovaná ako bezúčelová. Ak však pedagóg žiada o úver nad 10-tisíc eur, je nutné, aby do dvoch rokov od vyplatenia zdokladoval účel použitia finančných prostriedkov. V kalendárnom roku 2020 bola priemerná požadovaná výška úveru na úrovni 9 200 eur. Fond schválil všetky pôžičky, ktoré spĺňali podmienky. Hlavným dôvodom pre neschválenie žiadostí sú chyby, ktorých sa dopúšťajú žiadatelia pri vyplňaní dokumentu. V roku 2020 fond dostal 378 žiadostí a z nich schválil 336

v celkovej sume 3 084 800 eur. Vyčlenených bolo až 3,2 milióna eur. V kalendárnom roku 2019 bolo Fondu doručených 484 žiadostí a schválených 282. Pavol Kučmáš považuje za hlavný dôvod poklesu záujmu vplyvy pandémie, najmä neistotu vo finančnom zabezpečení, z čoho vyplýva aj odklad rozhodnutí o prípadnom zadlžení.

Elektronická komunikácia

V súčasnej epidemiologickej situácii Fond uprednostňuje elektronickú komunikáciu. „Zmluvy o pôžičke podpísané od akademického roku 2013/2014 majú automaticky aktivovanú elektronickú formu komunikácie, a tak je možné väčšinu náležitostí spojených so splácaním vybaviť e-mailom. Dokumenty, ktoré sa vyžadujú v origináli, musia byť doručené poštou alebo prostredníctvom portálu www.slovensko.sk. Aby sa zrýchlila a zjednodušila komunikácia, fond rozšíril počet dokumentov, ktoré postačuje predložiť v kópii, napríklad ako sken, a je ich možné zaslať elektronicky. Sú to dokumenty súvisiace s uplatňovaním nároku na odklad splátok či potvrdenia o štúdiu v prípade študentov na slovenských vysokých školách.“

(MSA)

Úver sa počas štúdia neuročí ani nespláca.

SNÍMKA: DREAMSTIME